

VAITKOS Kėstotis

AUKSĖNIS ŽEMAITIU ŽEIDS

Kėik daug mes galem pasėmuokītė ēš sava praeitėis – tik rėk skaitītė. Kėik daug mums gal papasakuotė buočė – tik rėk klausītėis. Vo kėp mumis sostėprėn mūsa tautuos heruojė – tik atminkem anus!

Mūsa karžigiū ē žiniū biografėjės – poiki gīvenėma muokīkla. No kninguo sorašīts gīvenėms – vėins dalīks, vo apsėlonkīms gimtėnie – jau kėts. Tėn jou pajunti ton jiega, ton gīvībė, katra sostėprėn ē mumis.

Pakeliaukem po dėdiūju žemaitiu gimtuosės vėitas.

Puoškas gimtėnie Lielātiūs: truobuos pamatā.

Puoškas gimtėnie Lielātiūs: baublioks.

PUOŠKA DIONĪZOS

Puoška – ēš žemaitiu bajuoru. Rašė lėnkėškā, no jau ē žemaitėškā. Rašė api lietoviu ē žemaitiu istuorėjė, kalba, tėkiejėma. Rašė trėkalbi žuodīna. Rašė eilieraštius, vaizdelius. Parašė „Možėka Žemaitiu ē Lietovuos“. Muokslu Vėlniaus universitetė nējė, no bėndrava so puofesuorės ē bova vėins ēš XIX omžiaus pradžiuos žemaitiu kultūrėnė jodiejėma žmuoniū.

Mėnkā žmuonis bažėna Puoškas raštus. No jau vėsė žėna anuo Baubli – pėrmōji krašta pažėnėma muziejo Žemaitiūs ē Lie-

tovuo! Bova nukėrsdints galings ožouls Baublīs, vo ēš vėina gabala padėrbints noms so stuogelio – kėp kuoki senuobėnė švėntīkla. Vo tuo švėntīkluo – kningas, ginklā, pėningā, vėsuokiausė par kasėniejėmus atrastė

Pabriežas gimtėnie Vetīūs.

dalīkėlė.

Puoška gėmė Lielātiu dvarelie. Skaities – Žemalės parakvėjė, Tėrkšliū valsčios, Telšiū paviets. Dabā – kaimalis kėlė kiluometrā nu Mažeikiu. Tėkrōjė gėmėma vėita ēšaiškėna istuorėks Šverebs Puovėls. Bova padėrbints baublioks, vo ont Puoškas gimtuosės truobuos pamatās dabā stuov simbuolėnė sėinelė so Baublė paveikslo ēr atmėnėma lėntelė.

Paskiesnis Puoškas gīvenėma kels ved i Kražius (muokies kuolegėjuo), Raseinius (dėrba teismūs), Barzdžius (tėn nusėpėrka dvarieli ē gīvena). Vo Kaltėnienu kapūs ont paminklo ir ožrašītė žuodė, ka tėn palaiduots tėkros žemaitis ē garbings vīrs, kors kalba

mūsa ēštaisītė truoška...

PABRIEŽA JORGIS

Pabrieža muokies Vėlniaus universitetė. No po Kosciuškas sokėlėma gava biegtėis. Ė Varniu semėnarėjuo ēšsėmuokėnės – ēšėjė i konėgus. Konėgava Šėlovuo, Raudienūs, Tverūs, Kartėnuo, Plungie. Vo Kretinguo istuojė i prončėškuonus (gava Ambraziejaus varda) – tėn ē pasėlėka.

Žiaurė daug reikšmingu darbū padėrba Pabrieža. Ožvės – diel žemaitiu kalbuos. Rašė tik žemaitėškā. Nuoriejė nustatītė bėndrėnė žemaitiu rašta kalba – pajūrė žemaitiu. Pats sotvarkė žemaitėškus augalū termėnus – ēr ēšlėda dėdėliausi encikluopedėni veikala „Taislius augyminis“ („Augalū sistema“). Bėndražīgėms pavedė parašītė žemaitiu kalbuos gramatėka, pėrrašītė Daukanta Istuorėjė, ēšdoutė kėtus raštus. No ne tas bova laikmetis – ne žemaitėšku raštu laiks...

Pabrieža gėmė Vetīūs. Tas ir suoda Lėnkėmu parakvėjuo, Kretinguos apskrėtie. Dabā – kaimalis Skouda rajuonė. Kolkuožu laikās suodība bova nušlouta – padėrbtas ganiklas... Ė tik paskiaus bova padėrbts paminkls, informacėnis stėnds.

Ėš Vetīu Pabriežas gīvenėma kels vedė i Vėlnio, Varnius. Par anuo konėgītės vėitas. Ėr atvedė i Kretinga. Čė – jau daugiau žėnklū. Čė – ē paminkls, ēr anuo varda gimnazėjė. Ėr ontkapėnė kuoplčė senūsius Kretinguos kapūs.

Daukanta gimtėnie Kalviūs: gīvenėms par omžius...

Lėnkėmā: paminkls Pabriežā ē Daukontou.

DAUKONTS SĖMUONS

Daukonts – jau tėkrās Vėlniaus universiteta studėnts. Pėrmāsīs parashės sava krašta istuorėjė sava kalbo. Ėr ēšvažiavės i Rīga, i Sankt Peterburga ēiškuotė sava tautā svarbiū istuorėniu raštu. Ė tus raštus paruodītė sava žmuonims.

„Būds senuovės lietoviu, kalnienu ēr žemaičiu“ – a tik nabūs pati svarbiuojė Daukanta istuorėnė kninga, katron pavika ēšspausdintė. Jug jota ēr aušrėninkā, ē varpėninkā – čė ir rašuoma api liousībė, api laisva šali! Tik dabā muokslėninkā praded soprastė, kad valsietė ūkis Daukanta raštūs reišk valstībės valda...

Ka žmuonis gīventom geriau ē galietom lėstė sava vākus i muokslus – Daukonts raša patarėmus

Daukanta gimtėnie Kalviūs: tievs palīd sūno i muokslus...

ūkėninkams. Ka tėi vākā ēšmuoktom rašītė – doud abėcelė (gramatėka). Ka torietom kon skaitītė – Daukonts vert ēš luotīnu ēr vuokītiū. Ė vėn raša mūsa istuorėjė...

Daukonts gėmė Kalviūs, Lėnkėmu parakvėjuo. Tas dabā ir Skouda rajuonė. Vo vingiouts gīvenėma kels ir poikė pavaizdouts gimtėnie padėigta ožoulinā vėinamē ēš stėndu. Jug po Sankt Peterburga Daukonts apsėstuojė Varniūs pas Valončio. Diel nasotarėmu krausties ēš vėina dvarelė i kėta po Kurša gubernėjė ē Žemaitėjė.

Gimtūsius Kalviūs ēšlėka klietelė – veik muziejelis. Paminklā ē kėtė atmėnėma žėnklā – Kalviūs, Lėnkėmūs, Vėlniaus universitetė, Kaunė. Ė Papėlie, kor anon i gīvenėma gala priglaudė konėgs Vaišvėla Ėgnuots. Tamė miestelie rasem Daukanta memorialėni muziejo, paminkla, anuo vākščiujota taka. Ėr anuo kapa Papėlės pėlkalnė. Buočė gīnė sava krašta so kardās – Daukonts sauga mumis so sava raštās...

BŪS DAUGIAU.

Vaitkaus Kėstotė nuotr.

Plungė

RENGĖJAS – DRAUGIJA „SAULUTĖ“

LEIDŽIAMAS NUO 1994 M. SPALIO 4 D.

ISSN 1822-6817

RĖMĖJAS –
PLUNGĖS RAJONO
SAVIVALDYBĖ

Draugijos „Saulutė“ 2025 m. projektas „Gyva kalba – gyva tauta“, skirtas Žemaitiško rašto metams.

Draugijos „Saulutė“ 2025 m. projektas „Iš žemaičių žemės atėję“.

Redaktorė
Kristina Paulauskaitė

Leidėjas
Ž. Pilitauskio IV (Nr. 680008)
Slyvų g. 8, Kaušėnai, 90175
Plungės r.
Tel. +370 682 56 996.

„Žemaičių saulutės“ bendradarbiai:
Alma Riebzdaite, Nijolė Jankuvienė,
Dalia Šimkutė, Virginija Liutikaitė, Otilija Juozapaitienė, Aldona Kuprelytė, Lidija Šimkutė (Australija), Genutė Matevičiūtė, Kristina Pilitauskienė, Kęstutis Vaitkus, Zita Jonušaitė, Alma Šakienė.

Partneris: Plungės viešoji biblioteka

Spaudė Ignatkų spaustuvė
ul. Przemysłowa 26, 16-001 Kleosin

Straipsnių ir laiškų autorių
nuomonės gali nesutapti su
redakcijos nuomone.

Maketavo Žydrūnas Pilitauskas

Tiražas – 1000 egz.

Laisvės al. 19,
LT-90157 Plungė
Tel. +370 614 65 329.
e. p.
zemsaulute@gmail.com